

clesia regente constitutum, quaeque publica sit ut innotescat vel per se innotescere possit matrimonium Ecclesiae regenti, quae de causis matrimonialibus iudicium ferre debet. Haec enim forma celebrationis praescripta est, quia malo ex clandestinis coniugiis orto *Ecclesia*, quae de occultis non iudicat, occurrere non potest. Decr. De Reform. Matrim.

V. Subdimus quod canon iste dogmaticus est. Agitur enim de iure Ecclesiae et de infallibilitate eiusdem in exercitio huius iuris: atqui ius et infallibilitas obiectum sunt dogmatis et a disciplina praesupponuntur ut causa eius: non ergo sunt res disciplinares. Praeterea non agitur de eo qui inobediens sit, sed de eo qui affirmet Ecclesiae deesse hanc potestatem vel eam errasse in eius usu; at affirmatione vel negatione *veritas* impugnatur: agit ergo Concilium de *statuenda veritate*, quae dogma est, non disciplina. Conf. Tractatum Card. Gerdil De Matrimonio. Oper. Tom. XV. Romae 1809. P. II. §. 5.

Quod autem de cn. 4° diximus, idem et de 3° dicendum est, quod sic se habet: si quis dixerit eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui levitico (c. XVIII) exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum et dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis eorum dispensare, aut constituere ut plures impediant et dirimant: A. S.

Vides proinde argumentum nos non colligere ex eo quod sub anathematis poena canones statuuntur; quis enim ignorat et transgressionem legis posse plecti anathemate? sed ex eo quod obiectum canonis sit doctrina et veritas asserenda et credenda.

THESIS XXIX.

Historice constat Ecclesiam arbitrio suo statuisse impedimenta dirimentia matrimonium christianorum.

I. Rem tantum historice factumque solum nunc spectamus. Iure ne an iniuria id Ecclesia fecerit, diudicandum erit in seqq. Thesisibus. Modo quoniam adversarii, inter quos praecipuus post Marcum Antonium De Dominis eminet Ioannes Launojus, contendunt omnia impedimenta primum a seculari potestate constituta fuisse, et sic in Ecclesia vim obtinuisse, demonstrare volumus falsitatem historicam huius opinionis, quae tamen fundamentum est omnis doctrinae adversariorum. Ut vero haec historica thesis demonstratur praemitenda sunt quaedam.

1° Auctoritatis seu iurisdictionis Ecclesiasticae duplex functio est distinguenda, altera, qua authentice proponit divinam doctrinam di-

vinamque legem iubetque illam credi, hanc observari; altera qua ex vi potestatis sibi collatae divinitus sancit Ecclesia leges positivas, quas observare oportet. Porro cum in praesenti quaestione agitur de Ecclesiastica iurisdictione, non est quaestio proprie de prima, sed de secunda. Non enim negant adversarii Deum posse leges ferre circa matrimonium et impedimenta stabilire, nec negant Ecclesiam testem esse authenticam divinae revelationis; sed negant factam esse a Deo potestatem Ecclesiae leges ferendi circa matrimonii vinculum, vel eam solum hanc potestatem habere. Quocirca quae Apostolus in 1^a Cor. decrevit non satis opportune nunc afferrentur in medium; nam in quibusdam certe se habuit ut testis revelationis legisque divinae, in aliis videri potest se habuisse.

2° Tenendum est non solum legalem oeconomiam iudaicam per Ecclesiae institutionem fuisse a Christo abolitam, sed et id semper in Ecclesia creditum esse; ideoque creditum esse positiva praecepta, quae extant in lege Moysis, non habere amplius ex se vim obligandi. Id tamen non impedit quominus ad ea provocari possit tanquam ad normam, secundum quam leges suas condit Ecclesia; quod enim a Deo aliquando, licet pro certo tantum tempore, profectum est, dignitatem semper retinet cuiusdam normae, ad quam actiones suas exigant homines, cum in iisdem adiunctis aut similibus versantur, ut perfectius agant. Idcirco si contingat reperiri statuta impedimenta ab Ecclesia, quae iam Deus per Moysem positiva lege constituerat, perperam quis inferret ea ex iure divino eoque praecipiente esse constituta.

3° Ut demonstretur Ecclesiam usam esse auctoritate sua, non opus est afferre decreta Ecclesiae universalis, sed satis sunt etiam decreta particularium Synodorum, quae nullis contradicentibus, aliquid statuerint.

4° Ut quod in thesi proposuimus demonstramus, non est opus ut singulorum impedimentorum originem describamus, sed satis est in aliquibus immorari. Si enim constat Ecclesiam arbitrio suo quaedam statuisse dirimentia impedimenta, iam verum est quod affirmamus in Thesi

Iam vero eadem est ratio sive potestatis statuendi speciatim impedimenta sive potestatis decernendi formam contrahendi necessariam pro valore contractus (cf. Praenot. n. II.). Initium ducere licet ab eo impedimento, de quo, teste Bellarmino, quaestio est inter theologos an iuris Ecclesiastici sit, vel iuris divini; si enim iuris divini non est, certo demonstratur, ipsum auctoritate Ecclesiae fuisse constitutum.

II. Itaque a) Constat votum professionis religiosae impedimentum

esse dirimens matrimonii. Cuius impedimenti antiquitatem et originem requirentes monemus quod de solis virginibus seu feminis Deo sacratis disputamus, quarum certe antiquior est in Ecclesia sollemnitas consecrationis Deo. Testimonia huc spectantia haec sunt. Gelasius I. epist. ad Episcopos per Lucaniam Bruttios et Siciliam. ep. 20 ait: « Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, et post dicatum Deo propositum incesta foedera et sacrilega miscere. » Porro foedus incestum non est coniugium. Ante ipsum Innocentius I. in litteris datis ad S. Victricium Episcopum Rothomagensem, rem distinctius declarat. « Quae Christo spiritualiter nupserunt et velari a Sacerdote meruerunt, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, admittendas non esse ad poenitentiam, nisi is, cui se iunxerant, de seculo discesserit. Si enim in omnibus haec ratio custoditur, ut quaecumque, vivente viro, alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agenda poenitentiae licentia concedatur nisi unus ex ipsis defunctus fuerit, quanto magis tenenda est de illa, quae ante immortalis sponso se coniunxerat, et postea ad humanas nuptias transmigravit. Hae vero, quae nondum sacro velamine tectae, tamen in proposito virginali semper se manere promiserant, licet velatae non sint, his agenda aliquanto tempore poenitentia est, quia ipsarum sponsio a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonae fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non debet? » Habes distinctam duplicem classem virginum, velatarum nempe et nondum velatarum. Velum imponebat Episcopus in publica et sollemni caerimonia professionis castitatis, quae fiebat in paschate. Lege Ambrosium Exhortat. Virginit. c. 7. et eundem sive alium Scriptorem De lapsu Virginis c. 5. Hoc velum Hieronymus epist. CXXX n. 2. appellat *flammeum virginale*, Optatus L. II. c. 19. et L. VI. c. 4. mitras seu mitellas vocat, « quae ex lana purpura tinctorum conficiebantur, quibus caput velabatur, quaeque erant, ut ipse ait, indicia professionis... ut rem iam Deo devotam nec qui sponsabat perseveraret petere, nec raptor auderet violare ». Cf. et lib. Tertulliani De velandis virginibus, ex quo apparet nondum ea aetate fuisse penes omnes hunc morem receptum velandi virgines. Porro matrimoniales coniunctiones velatarum adulteria esse decernit Innocentius: et cum lapsam negat admitti posse ad poenitentiam donec coniux vivat, significat eam unionem talem esse ut honestari nulla ratione possit, quod quidem fieret si valida esset. Idem evincitur ex oppositione virginis velatae cum alia haud velata: nam de huius voto solum affirmatur quod *cum vindicta solvatur*: aliud quippe non solvitur. Auctor sermonis ad

virginem lapsam (inter opera Ambrosii cf. pag. 65, in Tract. de Poenit.) c. 5 ait; « dicit aliquis, melius est nubere quam uri. Hoc dictum ad non pollicitam pertinet, ad nondum velatam. Ceterum quae se sponndit Christo et sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortalis iuncta est viro. Etiam si *voluerit nubere communi lege connubii, adulterium perpetrat*, ancilla mortis efficitur. » Ambrosius in lib. De Virginitate c. 3. cum dixisset improbari ab aliquibus quod pater integritatem filiae voverit, subdit: « quo in negotio etiam nos vocamur in culpam. Quam tandem? quia nuptias prohibuimus illicitas. Vocent ergo in eandem culpam etiam Ioannem Baptistam... An erubescendum protulimus auctorem? quam vero causam aliam habuit ille martyrii repete animo. Causa illius passionis certe haec fuit. Non licet tibi eam uxorem habere. *Si hoc de uxore hominis, quanto magis de virgine consecrata?* (Nempe si non licet habere uxorem alterius, quanto minus licet virginem consecratam). Gratias itaque divinitati quod hic nullus Herodes, atque utinam nulla Herodias. » Hieronymus L. I. adv. Iovinianum c. 7. « si nupserit virgo, non peccavit, non illa virgo, quae semel Dei cultui se dedicavit; haec enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit (1 Tim. V). Virgines, quae post consecrationem nupserint, non tam adulterae sunt, quam incestae. » Basilius in 1^a epist. canonica ad Amphilochem statuit cn. 6. « Canonicarum fornicationes pro matrimonio non reputentur, sed earum coniunctio omnino divellatur. » In 2. epistola vero cn. 18 uberius de hac re disserens, directe quidem loquitur de poenitentia virginibus lapsis iniungenda; simul tamen docet quid de earum coniugiis censeat. Dubitare quidem licet an Basilius proferat eam sententiam tanquam suam, an ut communem (cf. in Append.): at constat ipsum cum pluribus consentire. Ait ergo: « Si vidua iudicio subiicitur gravissimo, ut quae fidem in Christum irritam fecerit, quid nobis putandum de virgine, quae sponsa est Christi et sacrum vas Domino dedicatum? Magnum quidem est peccatum vel ancillam clandestinis matrimoniis sese dantem stupro domum implere, et deteriore vita iniuriam possessori facere: longe autem gravius est sponsam fieri adulteram, ac suae cum sponso coniunctioni dedecus ferentem, impudicis voluptatibus se dedere. Proinde vidua quidem ut corrupta ancilla condemnatur, virgo vero adulterae iudicio subiicitur. Quemadmodum igitur eum, qui cum aliena est muliere, adulterum nominamus, non prius admittentes ad communionem quam a peccato cessaverit, ita profecto et de eo, qui virginem habet, statuemus. Illud autem nunc in antecessum nobis statuere necesse est, virginem vocari, quae se sua sponte obtulit Domino, ac nuntium nuptiis re-

misit ac sanctimoniam institutum amplexa est. » Haec est ergo sententia Patrum sec. IV. inculcata initio sec. V. ab Innocentio.

III. Porro si Synodos consulamus, inter canones ex pluribus synodis collectos in concilio Carthaginensi an. 398 canon 104us refertur, qui quidem certus non est, quippe qui in uno cod. ms. Urgellensi repertus est (Cf. Mansi Conc. Tom. IV) et non satis videtur cohaerere cum doctrina Augustini inferius citanda, qui dicitur synodo, in qua canon est conditus, subscripsisse: attamen hic canon haud dubie antiquus ita se habet. « Si quae viduae quantumlibet adhuc in minoribus annis positae, et matura aetate a viro relictas, se devoverunt Domino et veste laicali abiecta sub testimonio Episcopi et Ecclesiae religioso habitu apparuerunt, postea vero ad nuptias seculares transierunt, secundum Apostolum damnationem habebunt; quoniam fidem castitatis, quam Domino voverant, irritam facere ausae sunt. Tales ergo personae sine christianorum communione maneant, quae etiam nec in convivis communicent. Nam si adulterae coniuges reatu sunt viris suis obnoxiae, quanto magis viduae, quae religiositatem mutaverunt, crimine adulterii notabuntur, si devotionem, quam Deo sponte et non coactae obtulerant, libidiosa corruperint voluptate atque ad secundas nuptias transitum fecerint? quae, etsi violentia irruente ab aliquo praereptae fuerint ac postea delectatione carnis atque libidinis permanere in coniugio raptori vel violento viro consenserint, damnationi superius comprehensae tenebuntur obnoxiae ». Etsi violentiam sint passae huiusmodi religiosae foeminae, si tamen postea raptori consentiant, eadem plectuntur poena, ac quae libere ad has nuptias transierint seculares. Cum autem ipsae comparentur adulteris, nec de permissione manendi in coniugio post poenitentiam peractam fiat sermo, sed solum poena gravissima indicatur in tali unione perseverantibus, videntur Patres nullas existimasse tales nuptias: cum praesertim ita a non paucis ea aetate de his nuptiis iudicaretur, ut constat ex Augustini testimonio mox citando. Attamen nolumus admodum auctoritatem huius canonis urgere. Concilium Toletanum I. an. 400 cn. 16. decrevit: « devotam peccantem non recipiendam in Ecclesia, nisi prius desierit et desinens egerit aptam poenitentiam decem annis.... quae autem maritum acceperit, non admittatur ad poenitentiam, nisi adhuc vivente ipso viro caste vivere ceperit aut postquam ipse decesserit. » Ex quo illud idem [colligendum quod ex Innocentii decreto colligimus. In Conc. Aurelianensi V. an. 549 cn. 19 decernitur de puellis, quae monasterium ingressae in eo elegerint permanere, si postea propositum sanctum seculi ambitione transcendunt, ut « cum his quibus coniugio copulantur, Ecclesiae communione priventur. » Quod « si culpam sequestratione sanaverint, ad communionis gratiam revo-

centur. » Cum absolute separatio praecipatur, nullae existimantur nuptiae. Synodus Turonensis II. an. 567, cn. 20 recitato prius responso Innocentii ad Victricium, quod iam audivimus, et Apostoli testimonio 1. Tim. V. 12. subdit: « nos ergo hoc sequentes quod vel Apostolus Paulus vel Papa Innocentius statuit, in canonibus nostris inserentes, statuamus observandum ut nullus sacratam Deo virginem, quae in honorem Christi vestem mutavit, aut rapere aut competere aut sibi coniugem servare praesumat: quia etiam lex Romana constituit ut quicumque sacratam Deo virginem vel viduam fortasse rapuerit, si postea eis de coniunctione convenerit, capitis sententia feriantur (cod. Theod. L. I. De raptu).... qui ergo in hac pertinacia durare voluerint et plus in volutabro malae conversationis permanere quam se de velito coniugio separare, perenni excommunicatione damnentur. » Ecce tibi, ait festive Launoius (oper. cit.) plusquam dirimens impedimentum ab Imperatore statutum, et Synodus leges imperatorias exsequitur. Verum 1° Synodus dicit sequi se Paulum Apostolum et Innocentium papam: citatio autem romanae legis adhibetur ad confirmationem convenientiae canonis, quod satis indicat illa vocula *etiam*. 2° Fieri non poterat ut canone suo Episcopi exsequerentur legem Imperatoris, quia lex de raptibus solum loquitur, Synodus autem generatim de harum virginum connubio.

Itaque ut ex citatis constat, in non paucis Ecclesiis iam a seculo IV etsi nondum universaliter receptum, constitutum erat nullas esse nuptias puellarum vel virginum, quae mutata veste vel velo suscepto seu in monasteriis se Deo sacraverant. Id Patres statuunt provocantes ad traditionem Maiorum: an leges civiles hac de re ullae exstabant?

IV. Christianus Lupus (in prima prooemiali dissertatione ad Tomum IV, de Latinorum Episcoporum et clericorum continentia, c. 10) ait huiusmodi nuptias invalidas fuisse effectas lege Imperiali, Constantii scilicet Augusti, cuius lex exstat in codice Theodosiano, et quam innovavit Iovianus auctam capitali supplicio, ad quam legem Synodus Turonensis provocavit. Huius porro lex (Cod. Theod. L. IX. Tit. 25. De Raptu) ita se habet. « Si quis, non dicam rapere, sed vel attentare, matrimonii iungendi causa, sacratas virgines vel invitas (an *vel viduas?*) ausus fuerit, capitali sententia ferietur. » Causam huius ferendae legis aperit Sozomenus L. VI. c. 3. « Istam legem ideo tulit, quod quidam improbi viri, regnante Iuliano apostata, tales virgines vel vi vel persuasione ad hanc corruptelam inductas sibi coniugio iunxissent. » Lex ergo erat lata contra raptos vel corruptores violentos aut seductores virginum; sed si sancti-

monialis, relicto proposito, postea nubere voluisset, non prohibebatur hac lege, ut recte observat Valesius. Atqui Patres de ipsis virginibus loquuntur, quae sponte sua irritam faciunt primam fidem Deo obligatam: ergo admissa quoque quod ea lege nullae statuerentur nuptiae talium hominum, ea lex perperam affertur in nostra quaestione.

V. Verum e contrario habemus praeter decreta Innocentii quae non significant aliquid novi statui, etiam canones conciliares Constantio antiquiores de hac re decernentes, qui directe quidem eo spectant ut modum poenitentiae pro delicto constituent, significant tamen etiam quo loco haberentur huiusmodi nuptiae ab Ecclesia. Concilium Illiberitanum cn. 13 statuit: « Virgines, quae se Deo dicaverint et pactum perdidierint virginitatis atque eidem libidini serviverint, non intelligentes quod amiserint, placuit nec in finem eis dandam communionem. Quod si semel persuasae, ad infimi corporis vitia lapsae (ita legit hoc incisum Synodus Coloniensis an. 887, cn. 6), omni tempore vitae suae huiusmodi foeminae egerint poenitentiam ut abstineant se a coitu, eo quod lapsae potius videantur, placuit eas in finem communionem accipere debere. » Supponit canon debere has virgines lapsas abstinere a coitu, h. e. separandas esse ab iis, quibus se copulaverant in perpetuum. Id quidem per se aequivalet declarationi nullas esse huiusmodi nuptias. Iam vero advertit Patres Illiberitanos id non primos decernere, sed imo supponere, decernere vero poenam: ex quo inferas iam lege Ecclesiastica cautum esse quod nullae forent huiusmodi nuptiae. Ineptus enim esses, si ea aetate quaereret leges civiles id statuentes.

Quocirca iam seculo III Cyprianus epist. LX virgines appellat « membra Christo dicata, et in aeternum continentiae honore pudica virtute devota; atque epist. LXII easdem virgines Deo dicatas, quae semel statum suum continenter et firmiter tenere decreverint (seu, ut ait de Habitu Virginum c. 4. « se Christo dicaverint, et a carnali concupiscentia recedentes tam carne quam spiritu se Deo voverint ») postea ex commercio virorum corruptas, vocat adulteras Christi, ac iubet prorsus separari, nulla hypothese facta alicuius coniunctionis maritalis, quae inter eos exsistere potuerit ac valida esse: « quod si obstinatae perseverant, nec se ab invicem separant; sciant se cum hac sua impudica obstinatione numquam a nobis admitti in Ecclesiam posse. » Voti autem continentiae, quod virgines proferebant, meminit etiam Tertullianus De velandis virginibus.

Ex his omnibus videtur antiquissima esse Ecclesiae lex statuens sollemne votum castitatis nullas efficere nuptias, quae postea ineantur.

VI. Obstat tamen 1° ipse Cyprianus epist. cit. dum ait: « inter-

cedendum est cito talibus (virginibus quae cum viris dormiebant, quae tamen se integras adhuc esse fatebantur), ut separentur dum adhuc separari innocentes possunt: quia dividi postmodum nostra intercessione non poterunt, posteaquam conscientia gravissima cohaeserunt... quod si ex fide se Christo dicaverunt, pudicae et castae sine ulla fabula perseverent, et ita fortes et stabiles proemium virginitatis expectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est ut nubant, quam in ignem delictis suis cadant. »

At 1° quod dividi non possint, non ex eo est quod valida sit coniunctio, secus enim non affirmaret Cyprianus se nunquam eas posse in Ecclesiam admittere nisi separentur: sed est ex difficultate abstinendi quam experiuntur, qui his illicitis rebus dant operam. 2° Quod vero subditur *melius esse nubere*, id non virginibus iam Deo dicatis dicitur, sed adhuc se dedicaturis: scilicet quae perseverare non possunt, seu perseverandi animum non habent et in periculo incontinentiae versantur, melius est ut nubant, quam ut voventes Deo continentiam eamque postea violantes in ignem cadant.

2° Magis obstat Augustinus qui de bono viduitatis cc. 9. 10 ait « Quoniam, sicut ait Dominus, non omnes capiunt verbum hoc, quae potest ergo capere, capiat, et quae se non continet, nubat; quae non cepit, deliberet, quae aggressa est, perseveret. In coniugali quippe vinculo si pudicitia conservatur, damnatio non timetur: sed in viduali et virginali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur, qua expetita et electa et voti debito oblata, iam non solum capessere nuptias, sed etiamsi non nubatur, nubere velle damnabile est... non quia ipsae nuptiae vel talium damnandae iudicantur; sed damnatur propositi fraus, damnatur fracta voti fides... postremo damnantur tales non quia coniugalem fidem posterius inierunt, sed quia continentiae primam fidem irritam fecerunt.... Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias sed potius adulteria, non mihi videntur satis acute ac diligenter considerare quid dicant: fallit eos quippe similitudo veritatis. Quia enim coniugium Christi dicuntur eligere quae christiana sanctitate non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes: si viro suo vivo quae alteri nubit adultera est, vivo ergo Christo, quae coniugium eius elegerat, si homini nubit, adultera est. Qui hoc dicunt, acute quidem moventur, sed parum attendunt hanc argumentationem quanta rerum sequatur absurditas » sequuntur absurda. Pergit: « fit autem per hanc minus consideratam opinionem, qua putant lapsarum a sancto proposito feminarum, si nupserint, non esse coniugia, non parvum malum, ut a maritis separentur uxores, quasi adulterae sint non uxores, et cum volunt eas separatas reddere continentiae, faciunt maritos earum adulteros veros,

cum, suis uxoribus vivis, alteram duxerint. Quapropter non possum quidem dicere a proposito meliore lapsas, si nupserint, feminas, adulteria esse non coniugia: sed plane non dubitaverim dicere, lapsus et ruinas a castitate sanctiore, quae vovetur Domino, adulteriis esse peiores. »

Ex his Augustini verbis habes in primis quo sensu olim diceretur coniunctiones sanctimonialium cum viris esse adulteria, eo quod nimirum nuptiae nullae essent; a qua proinde locutione abstinet Augustinus; porro haec locutio non erat quorundam tantum, sed potius communis, ut ex testimoniis allatis liquet. Quid autem dicendum de Augustini sententia? Idonea responsio est haec Augustini opinione probari id tantum, quod nimirum aetate sua nondum esset universaliter receptum aut universali lege statutum nullas esse tales nuptias, quod nos non contendimus: non vero probari quod pluribus in locis id admissum non fuerit. Id autem nos solum contendimus non paucis in locis id fuisse statutum, quod quidem, ut monuimus, ipsum Augustini testimonium confirmat. Quod vero ex Epiphanio (Haer. LXI c. 7) Basilio (epist. 1^a Canonica cn. 7). Leone (epist. ad Rusticum resp. 14) refertur, spectat ad monachos, de quibus adeo clara testimonia non habemus nec disputamus.

VII. Constat ergo primis ecclesiae seculis hanc viguisse in Ecclesia sententiam: nuptias puellarum post virginitatem Deo solemniter consecratam nedum illicitas, sed et nullas esse: existisse quidem et aliquos, qui aliter senserint: id vero non derogare antiquitati legis sed solum plenae eiusdem universalitati; quod in re nondum certo canone pro universa Ecclesia constituta locum habere posse nemo non videt. Quo posito nulla difficultas oritur ex Bernardo (De Praecepto et dispens. c. 17) nolente iudicium ferre de sententia Augustini, quam retulimus, et de modo quo se Gregorius M. gessit erga quemdam monachum Venantium.

Constat deinde in huiusmodi negotio nullam sibi partem vindicare Imperatores aut Reges; nullae enim hac de re seculares leges latae sunt ante citata Ecclesiae decreta. Perperam proinde Launoius hoc impedimentum derivavit a lege imperiali citata a Synodo Turonensi.

Quaestio ergo omnis eo redit an iure divino vel ecclesiastico aut apostolico id sit constitutum. Eo ipso autem quod non statim ab omnibus haec lex admissa fuerit variaque fuerit olim disciplina, satis constat auctoritate Ecclesiae hoc impedimentum esse inductum; cum praesertim non quodlibet votum castitatis hunc effectum induceret, ut patet ex verbis Innocentii.

VIII. Impedimenta quaedam affinitatis et consanguinitatis atque

alia Ecclesia sua auctoritate decrevit. Sane b) Conc. Illiberit. c. 61 statuit « si quis post obitum uxoris suae, sororem eius duxerit, et ipsa fuerit fidelis, quinquennium a communione placuit abstinere. » Prohibitio saltem huius rei in hoc canone continetur. De quo canone ait Franciscus Mendoza (De Confirmando Concilio Illiberitano ad Clementem VIII). « Primum, ut opinor, Ecclesiae decretum literis consignatum, quo constitutum est matrimonium affinitate impediri, hoc hispanorum episcoporum videtur, antiquo romanorum iure abrogato, quo licebat cum defunctae uxoris sorore matrimonium contrahere. » Congruit quidem hoc decretum cum Mosaica lege Lev. XVIII, 18, quoadtenus, quatenus ibi prohibetur vir accipere in pellicatum sororem uxoris suae adhuc viventis.

Concilium Neocaesariense an. 314 c. 2 de eadem re aliquid amplius decernit. « Femina, si duobus fratribus nupserit, extrudatur usque ad mortem. Sed in morte propter humanitatem, si dixerit quod, ubi convaluerit, solvet matrimonium, habebit poenitentiam. » Si poenitentia non datur nisi sub promissione separationis seu dissolutionis matrimonii, vel supponitur ipsum nullum reapse fuisse, vel hoc ipso canone implicite edicatur: adversarii vero volunt supponi quidem irritum sed vi alterius legis.

Itaque qua lege irritabatur hoc coniugium? Nulla exstabat aetate illa lex Imperatorum. Afferit quidem Launoius legem *Etsi licitum* editam a Costantino et Constante Augg. et Iuliano Caesare ann. 333 (exstat in Cod. Theod. L. III. Tit. 12), quam postea secutae sunt aliae leges Honorii ac Iustiniani, sed hae omnes his canonibus posteriores sunt posterioresque sunt Basilio, qui iam huiusmodi nuptias non solum improbaverat, sed ab Ecclesia improbari nullasque haberi docuerat epist. CLX ad Diodorum Tarsensem hic verbis: « Primum itaque quod in huiusmodi rebus maximum est morem nostrum obicere possumus, ut vim legis habentem, eo quod nobis a viris sanctis traditae sunt regulae. Mos autem ille est huiusmodi ut si quis impuritate vitio aliquando victus in illicitam duarum sororum coniunctionem inciderit, neque id matrimonium existimetur, neque omnino in Ecclesiae caetum admittantur priusquam a se invicem dirimantur. Quare etiamsi nihil aliud dici posset, satis esset ipsa consuetudo ad boni custodiam. » Tum sophismata dissolvit illius qui id licere defendebat eo quod non esset in lege Moysis prohibitum; illud primum Basilius monens « *quaecumque lex dicit, iis, qui in lege sunt, dicere.* » Cf. mox citanda verba Zachariae R. P. Accipe nunc Verba Pii VI in litteris datis an. 1782 ad Archiep. Trevirensensem. « Hic animadverti praecipue potest ipsum affinitatis impedimentum primis illis seculis (cum nempe, ut ait, gravissimas persecutiones a